

Bilaga Sammanfattning för allmänheten, Kapitel 7

Inledande översikt

Övre Norrland omfattar Norrbottens och Västerbottens län som tillsammans utgör nära fyra tiondelar av Sveriges yta. I de båda länen bor ungefär 520 000 invånare. Karaktäristiskt för området är långa avstånd, gles befolkningsstruktur och en åldrande befolkning. En regionanalys har lyft utmaningar och styrkeområden som är extra framträdande.

Bland utmaningarna finns låg forsknings- och utvecklingsverksamhet hos regionens små och medelstora företag, otillräcklig tillgång till riskvilligt kapital och bristande bredbandstäckning. Regionen står inför en omställning från produktionsbaserade till mer tjänstebaserade näringar där tillgång till en väl utbyggd bredbandsinfrastruktur med hög kapacitet och kvalitet kommer att vara betydelsefull för den omställningen.

Den råvarubaserade industrin är framträdande, men har en hög energiintensitet. Näringslivet i många mindre kommuner är relativt ensidigt och sårbart och många företag verkar enbart på den lokala eller regionala marknaden. Det finns även kapacitetsbrister när det gäller vägar och järnvägar, något som har en negativ inverkan på regionens näringsliv.

Regionen har å andra sidan styrkor som är genuina fördelar i förhållande till andra regioner i Europa. Den är rik på naturresurser som mineraler, skog och vattenkraft. Förhållanden som kyla, mörker, avstånd, demografi och gleshet används för att skapa innovationer och nya företag. I regionen finns tre universitet, Luleå tekniska universitet, Sveriges lantbruksuniversitet och Umeå Universitet.

Övre Norrland har identifierat följande styrkeområden avseende innovationer och tillväxt:

- Innovationer inom hälso- och sjukvård
- Life Science
- Teknik- och tjänstutveckling inom industrin
- Testverksamhet
- Hållbar energi och miljöteknik
- Upplevelsenäringsar och kulturella och kreativa näringar
- Digitala tjänstenäringsar för smart region

Fakta om programmet

Övre Norrlands regionala strukturfondsprogram ska bidra till att uppfylla EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla, samt bidra till att minska skillnaderna i utvecklingsnivåer mellan olika regioner och därigenom uppnå en bättre sammanhållning inom Europa.

Insatserna i programmet baseras i stor utsträckning på sju styrkeområdena för smart specialisering. Styrkeområdena kallas för fokusområden i programmet.

Programmets EU-budget är på nästan 2 miljarder kronor (drygt 210 miljoner euro). Till den summan tillkommer minst lika mycket offentlig och privat medfinansiering. Det innebär att mer än 4 miljarder kronor (420 miljoner euro) investeras i åtgärder för att öka sysselsättningen och tillväxten i Övre Norrland under programperioden 2014–2020. I de medel som regionen får ingår också särskilda så kallade gleshetsmedel, som är avsedda att kompensera för de utmaningar en glest befolkad region möter.

Programmet innehåller fem insatsområden, till vilka man kan söka om projektmedel:

- Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation (28 procent av budgeten), insatsområdets hela budget har under 2019 intecknats.
- Öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik (5 procent av budgeten). Insatsområdet var i början av året nästan fullintecknat men det fick under 2019 ta del av resultatreservens omfördelade medel.
- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag (34 procent av budgeten), det insatsområde som lockat flest aktörer. Insatsområdet fick under året ta del av resultatreservens omfördelade medel. En knapp tiondel av budgeten återstår.
- Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer (6 procent), en dryg tiondel av insatsområdets budget återstår.
- Främja hållbara transporter och få bort flaskhalsar i viktig nätinфраstruktur (23 procent av budgeten), där endast några få miljoner kronor återstår.

Tillväxtverket har regeringens uppdrag att administrera programmets genomförande, vilket främst innebär att informera om programmet, arrangera utlysningar, ta emot och bereda ansökningar, fatta beslut, följa projekten under genomförandet samt betala ut EU-medlen.

Resterande del av budgeten (ca 4 procent) utgör medel för förvaltning av programmet.

Projekt som karakteriserar programmet

Det finns 191 beviljade projekt. Det beviljade EU-beloppet är drygt 1,8 miljarder kronor (ca 196 miljoner euro).

De flesta projekt handlar om olika insatser för att öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag och satsningar på forskning och innovation i samverkan mellan universitet eller andra forskningsaktörer och privata företag.

Bland insatserna för att öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag finns satsningar på rådgivning till befintliga företag som vill expandera och växa samt till personer som vill starta eget, etablering av företagsinkubatorer och branschvisa kluster (till exempel inom *life science*) samt stora satsningar på utveckling av besöksnäringen i båda länen.

För projekten som handlar om forskning och innovation finns en bred spridning av satsningar som riktar sig både till mer traditionella branscher som träindustri och gruvverksamhet, men också till nyare branscher där man ägnar sig åt digital tillverkning, interaktionsdesign, AI och spelutveckling.

Den största satsningen i programmet för Övre Norrland utgörs av en ägarkapitalfond

som för programperioden 2014–2020 har en total finansiering om 185 miljoner kronor (ca 19 miljoner euro). Pengarna ska investeras som ägarkapital i små och medelstora företag som har tillväxtpotential och som huvudsakligen befinner sig i en tidig utvecklingsfas.

Ett område som fått ökad betydelse den här programperioden är satsningarna på energieffektivisering och ökad användning av förnybar energi. Här finns projekt som vill utveckla användningen av solel och geoenergi, andra driver på användningen av alternativa drivmedel eller arbetar för energieffektivisering i fastigheter.

I båda länen finns satsningar på bredband i geografiskt avlägsna områden där ingen kommersiell aktör tidigare har velat investera i utbyggt bredbandsnät. Offentliga aktörer driver också projekt där fler e-tjänster utvecklas och tillhandahålls för företag och allmänhet.

I programmet ges också utrymme för investeringar i bättre transportlösningar för näringslivet samt för personer som arbetspendlar. Det kan till exempel handla om utbyggnad av hamnar, godsterminaler och resecentrum.

Projekten drivs av aktörer som exempelvis kommuner, universitet, länsstyrelser, regioner, näringslivsorganisationer, kluster och ekonomiska föreningar.

Aktuellt under året

Två utlysningar har genomförts 2019, vilket resulterade i 42 nya projekt. Då samtliga projekt som prioriterades under Strukturfondspartnerskapets möte i december 2018 först kunde få sina beslut under 2019 så har ytterligare 20 projekt beviljats under året.

Totalt har 62 projekt beviljats stöd under 2019.

Samtidigt har ungefär 35 projekt avslutats och delat med sig av sina resultat i olika sammanhang. Många projekt kunde visa på att resultaten kommit företagen i regionen till gagn.

Tillväxtverket har regeringens uppdrag att administrera programmets genomförande, vilket främst innebär att informera om programmet, arrangera utlysningar, följa projekten under genomförandet samt betala ut EU-medlen.